

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

1-oktyabr- O'qituvchi va
Murabbiylar kuni

№9 – SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, SENTYABR

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdurahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumayev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti “Menejment va marketing” kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University “Iqtisodiyot” fakulteti dekani professor

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Elektron nashr 603 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 29-sentyabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

ЭТАПЫ РАЗРАБОТКИ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ	7
Кучаров Абдор Собиржонович, Бобожонов Азизжон Бабаханович, Хусейнов Рахим Али оглы	
KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO‘LLAB-QUVVATLASHGA QARATILGAN TA‘LIM XIZMATLARI KO‘RSATISH TURLARI TAHLILI	16
Ergashev To‘lqin Shokirovich	
ЭВОЛЮЦИЯ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	23
Мирисаев Абдурахман Абдулахатович	
E-COMMERCE DIFFERENCES BETWEEN DEVELOPING AND DEVELOPED COUNTRIES.....	33
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING MARKETING DASTURLARINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	40
Ikramova Taxmina Latifovna	
MINTAQAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA MENEJMENT YONDASHUVLARI: INSTITUTSIONAL NAZARIYA VA IQTISODIY XAVFSIZLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	50
Ismoilov Abdulxoliq Muxiddin o‘g‘li	
TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY YETAKCHILIK MODELLARIDAN FOYDALANISH	60
Kazakov Olim Sabirovich	
TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI QABUL QILUVCHI MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIGA TA‘SIRI BO‘YICHA EKONOMETRIK DALILLAR: USLUBLARGA ASOSLANGAN SHARH	67
Madumarov Xusniddin Komilovich	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA‘MINLASHDA KORPORATIV MADANIYAT VA MARKETING STRATEGIYALARI UYG‘UNLIGI	78
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
AHOLINING MODDIY FAROVONLIGI TUSHUNCHASI VA UNGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLARI	84
Mirzamurodov Oltinbek Sultonali o‘g‘li	
SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN KICHIK BIZNESDA FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBALARI VA O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI	90
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
CHAKANA SAVDODA ONLAYN KO‘RIB, OFLAYN XARID QIL (ROPO) MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI ANIQLASH.....	98
Rajapova Gulmira	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARNING ROLI VA SAMARADORLIGI	105
Agzamova Marguba Mirabdullayevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ISHLAB CHIQRISHNI AVTOMATLASHTIRISH, ERP VA CRM TIZIMLARINI JORIY ETISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	113
Uzakova Umida Ruziyevna	
FEATURES AND DISADVANTAGES OF IMPLEMENTING THE DIGITAL ECONOMY FOR CONSTRUCTION COMPANIES	122
Kurbanova Maftuna Lazizovna, Muhammad al-Khwarizmi	
LEVERAGING INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES IN RETAIL THROUGH DISTRIBUTED DATA AND KNOWLEDGE-BASED SYSTEMS	134
Karimova Nafisabonu Djamshidovna	
XALQARO RAQOBATBARDOSHLIKNI BAHOLASH BO‘YICHA USLUBIY YONDASHUVLAR....	145
Mallaboyev Anvarjon Sotvoldiyevich	

FOREIGN EXPERIENCE IN ORGANIZING REMOTE BANKING SERVICE	154
Abduvohidov Abdumalik Mahkamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING	
IQTISODIY-IJTIMOIIY OQIBATLARI TAHLILI	161
Xatamov Nurbek Ochildiyeovich	
THE IMPACT OF GREEN BUSINESS EDUCATION AMONG ENTREPRENEURS ON THE	
ECONOMY: A LITERATURE REVIEW	172
Amonov Sardor Zamon o'g'li, Turobova Hulkar Rustamovna	
ISTE'MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI	
MARKETINGNING ROLI	188
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARNI BOSHQARISHNING	
XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	196
Uzakova Umida Ruziyevena	
TEMIR YO'L TRANSPORTI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH VA LOGISTIKA	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH	
IMKONIYATLARI.....	203
Qilichev Umid Ibodullayevich	
UNIVERSITETNI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA BENCHMARKING USULIDAN	
FOYDALANISH YO'LLARI.....	210
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHI TAHLILI	219
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING	
NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	228
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TOMONIDAN ISHLAB	
CHIQUILGAN MAHSULOT HAJMINING PROGNOZLASH.....	237
Xudoyorov Laziz Niyozovich	
РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ	
ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ.....	246
Азизов Ильдар Рафаэлевич	
TIJORAT BANKLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI RAQAMLI XIZMAT TURLARI ORQALI	
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLARI.....	254
Foziljonova Mushtariybonu Farruxbek qizi	
KORXONALAR PUL OQIMLARI BOSHQARUVIDA PROGNOZ USULLARIDAN FOYDALANISH	
.....	263
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li	
ELEKTRON SAVDO SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELEKT ASOSIDAGI	
INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING O'RNI VA AMALIY	
JIHATLARI.....	270
Abidjonov Nodirbek Odiljon o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDAGI ILG'OR XORIJ MAMLAKATLAR	
TAJRIBASI.....	277
Rajabov Alibek Xushnudbekovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YASHIL SUG'URTA KONSEPSIYASI: ZARURAT, JORIY	
HOLAT VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	285
Zoyirov Laziz Subxonovich	
BREND QIYMATINI ANIQLASHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING	
SAMARADORLIGI.....	294
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich, Odilov Akbarjon Nosirjon o'g'li	
XUSUSIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI BOSHQARISHNI	
TAKOMILLASHTIRISH.....	304
Gulmatov Bahodir Xabibullayevich	

KORXONALAR BREND QIYMATINI ANIQLASHNING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	311
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich	
MINTAQA TURIZM SALOHİYATINI VA UNGA TASIR ETUVCHI OMILLAR.....	318
Nasriddinov Husanbek Sadriddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI DON MAHSULOTLARI TARMOG'IDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH: NAZARIY-METODOLOGIK YONDASHUV	324
Dildora Kurbanova	
XALQARO SAVDONING SIRKULAR IQTISODIYOT TAMOIYLLARIGA UYG'UNLASHUVIDA ASOSIY TENDENSIYALAR.....	333
Muratova Shohista Nimatullayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	342
Yuldasheva Dildora Kamiljan qizi	
KOMPAIYALARDA IQTISODIY KO'RSATKICHLARNI YAXSHILASHDA XODIMLAR SALOHİYATINING O'RNI.....	350
Sattarov Shuxrat Abug'affarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	355
O'rozov Azamat Otaboyevich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI KPI VA ROI INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	363
Muminova Dildora Dilshadovna	
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT THROUGH INVESTMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE OF DEVELOPING COUNTRIES	371
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
MILLIY IQTISODIYOTNING TASHQI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA YONDASHUVLAR.....	378
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"DAVLATNING IQTISODIY XAVFSIZLIGI" TOIFASIGA YONDASHUVLARNING PAYDO BO'LISHI VA EVOLYUTSIYASI	384
Karimov Javlon Ko'ziyevich	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL, GOVERNANCE) TAMOIYLLARINI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARDA JORIY ETISH.....	395
Ismailov Allayor Rashidovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOIYLLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR.....	405
Achilov Ilmurad	
INVESTITSION SALOHİYATNI OSHIRISH ORQALI MINTAQALARNI IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	415
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
"YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYLLARI ASOSIDA IQTISODIY XAVFSIZLIK SOHASIDA BOSHQARUV QARORLARINI ASOSLASHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	424
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA KOMPAIYALARINING INVESTITSION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	433
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISH VA ATROF MUHIT MUHOFAZASINI TA'MINLASH MAQSADIDA KICHIK BIZNES VA YASHIL LOYIHALARNI MOLIVALASHTIRISH MEXANIZMLARI	444
Uskenbayeva Dilnoza Bakhodir qizi	
TRANSPORT TIZIMLARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	453
Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	

MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MASALALARI	459
Xusanova Gavhar	
O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH FARAVONLIGI ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA ULAR DINAMIKASI TAHLILI.....	467
Atayev Jahongir Erkinovich	
СОВРЕМЕННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА РАЗВИТИЕ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА	476
Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH BO'YICHA XORIY TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	487
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BAHOLASH VA BOSHQA TUZILMALARNING O'ZARO HAMKORLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	496
Rixsimbayev Odiljon Kabildjanovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH VA SANOAT KORXONALARINI JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI.....	505
Nuritdinov Botir Kodirxanovich	
INVESTITSIYALAR VA ULARDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	517
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALARNI BUDJETLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING XALQARO TAJRIBALARI.....	525
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH BO'YICHA JORIY MEXANIZMLARNING TAHLILI	537
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TASHABBUSLI BYUDJETLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMLARIGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR HAMDA ERISHILGAN NATIJALAR TAHLILI.....	545
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DIGITAL MARKETING OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN.....	553
Sadikov Shokhrux Shukhratovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH	566
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
MINTAQALAR KESIMIDA INNOVATSION SALOHİYAT NOMUTANOSIBLIKLARINING SABABLARI VA EKONOMETRIK TAHLILI.....	576
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
MINTAQAVIY SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	586
Ochilov Akram Odilovich, Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA UNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI.....	594
Sherov Sanjar Radjabovich	

TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARNING ROLI VA SAMARADORLIGI

Agzamova Marguba Mirabdullayevna

Toshkent davlat transport universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya

Maqolada transport-logistika tizimini rivojlantirishda iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligi tahlil etilgan. Logistika samaradorligi indeksi (LPI) ko'rsatkichlari asosida tizimning rivojlanish holati baholangan. Raqamli texnologiyalar va modellashtirish usullarining qo'llanishi orqali tizim samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar aniqlangan. Hududiy va tashqi omillar baholangan hamda xalqaro tajribalarga tayangan holda milliy sharoitga mos takliflar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar asosida takomillashtirish yo'nalishlari asoslab berilgan. Ular transport-logistika tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: transport-logistika tizimi, iqtisodiy mexanizm, samaradorlik, LPI, modellashtirish, investitsiya, infratuzilma, raqamli texnologiyalar.

Аннотация

В статье проведён анализ эффективности экономических механизмов в развитии транспортно-логистической системы. Оценка состояния системы была осуществлена на основе показателей LPI. Определено значение цифровых технологий и методов моделирования в повышении эффективности логистических процессов. Изучено влияние региональных и внешних факторов. На основе международного опыта были разработаны предложения, адаптированные к национальным условиям. Выводы исследования могут служить теоретической и практической основой для обеспечения устойчивого развития транспортно-логистической системы.

Ключевые слова: транспортно-логистическая система, экономический механизм, эффективность, LPI, моделирование, инвестиции, инфраструктура, цифровые технологии.

Abstract

This article analyzes the effectiveness of economic mechanisms in the development of the transport and logistics system. The system's condition was assessed based on LPI indicators. The importance of digital technologies and modeling methods in improving efficiency was identified. The influence of regional and external factors was examined. Based on international experience, proposals adapted to national conditions were developed. The findings may serve as a theoretical and practical basis for ensuring the sustainable development of the transport and logistics sector.

Keywords: transport and logistics system, economic mechanism, efficiency, LPI, modeling, investment, infrastructure, digital technologies.

KIRISH

Transport-logistika tizimi har qanday mamlakat iqtisodiyotining harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. U milliy ishlab chiqarish samaradorligini

oshirish, tashqi iqtisodiy aloqalarni kengaytirish va hududlararo integratsiyani chuqurlashtirishda strategik ahamiyat kasb etadi. Yirik global bozorlarga chiqish, import-eksport oqimlarini muvofiqlashtirish va tovar aylanmasini barqarorlashtirishda samarali transport-logistika tizimi hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekistonning geografik joylashuvi uni mintaqaviy va transkontinental logistika markaziga aylantirish imkoniyatini taqdim etadi. Bu salohiyatdan to'liq foydalanish esa bevosita iqtisodiy mexanizmlarning qay darajada puxta va moslashuvchan tashkil etilganligiga bog'liq. Ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar — infratuzilmani modernizatsiya qilish, yangi transport yo'nalishlarini rivojlantirish, raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish kabi tashabbuslar — tizim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Tadqiqotning dolzarbligi aynan ushbu o'zgarishlarning chuqur iqtisodiy tahlilini berish, mavjud mexanizmlarning samaradorligini baholash hamda zamonaviy yondashuvlarni asoslab berish zaruratidan kelib chiqadi. Transport-logistika tizimidagi iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish orqali nafaqat sohadagi resurslardan oqilona foydalanish, balki umumiy iqtisodiy barqarorlikka erishish mumkinligi tahlillar orqali o'z tasdig'ini topmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Transport-logistika tizimini takomillashtirishga doir ilmiy qarashlar, metodologik asoslar va amaliy yondashuvlar turli xalqaro tadqiqotlarda chuqur yoritilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tizimning iqtisodiy samaradorligini ta'minlashda adaptiv boshqaruv va zamonaviy iqtisodiy mexanizmlar asosiy rol o'ynaydi. Jumladan, transport-logistika xavfsizligini barqarorlashtirishda tahdidlarni oldindan aniqlash va ularga tezkor chora ko'rish zarurligi ta'kidlangan [1].

Mavjud mexanizmlar tahlilida ularning qisqa muddatli samaradorlikni ta'minlay olishi e'tirof etilgan bo'lsa-da, uzoq muddatli barqarorlikni kafolatlay olmasligi aniqlangan [3]. Ayniqsa, moliyaviy resurslarning noto'g'ri taqsimlanishi, innovatsion mexanizmlarning cheklanganligi hamda tashkilotlararo muvofiqlikning yetishmasligi tizim samaradorligini pasaytirayotgan asosiy omillardan biri sifatida ko'rsatiladi [4].

Hududiy tahlillar esa transport-logistika tizimining infratuzilma jihatdan notekis rivojlanayotganini ko'rsatadi. Bu holat, ayniqsa, tranzit salohiyatga ega davlatlarda umumiy samaradorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi [2],[8]. Logistika infratuzilmasining hududiy nomutanosibliigi resurslardan foydalanishning samarasizligiga olib kelmoqda.

Raqamli texnologiyalar integratsiyasi masalasida olib borilgan tadqiqotlarda markazlashtirilgan ma'lumotlar oqimi, real vaqtli monitoring va avtomatlashtirilgan tizimlarning joriy etilishi logistika jarayonlarining samaradorligini oshirayotgani qayd etilgan [9][13]. Biroq, bu texnologiyalarni to'liq va samarali qo'llash uchun texnik infratuzilma, malakali inson resurslari va standart platformalarning mavjudligi zarurligi ham alohida urg'u bilan ta'kidlangan.

Xalqaro tajribalardan ma'lum bo'lishicha, Yevropa Ittifoqi va Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari kabi mintaqalarda logistika muvaffaqiyatining kaliti — davlat va xususiy sektor o'rtasidagi aniq rollar, klaster yondashuvlar hamda subsidiya asosidagi mexanizmlar bilan bog'liq [7],[11]. O'zbekiston sharoitida esa investitsion muhitning

beqarorligi, tarif siyosatining noaniqligi va xususiy sektor faolligining pastligi rivojlanish salohiyatiga to‘siq bo‘layotgan omillardandir [6].

Logistika tizimini takomillashtirishda model va algoritmik yondashuvlarning roli alohida ajratilgan. Xususan, DEA (Data Envelopment Analysis), regressiya modellar va statistik prognozlash usullari orqali xizmatlar zanjiri samaradorligini baholash imkoniyati mavjud [10][15]. Shu bilan birga, korxonalarda vertikal integratsiyaning mavjudligi strategik boshqaruvni kuchaytirishi va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashi mumkinligi ilmiy asoslangan [12]. Blockchain texnologiyalarining joriy etilishi esa ma‘lumotlar xavfsizligi, shaffoflik va monitoring tizimining kuchayishiga xizmat qilmoqda [14].

Eng so‘nggi statistik ma‘lumotlar asosida olib borilgan tadqiqotda, 2023-yilda O‘zbekistonda 61,4 million tonna yuk tashilgani, transport xizmatlari eksporti 1,54 milliard AQSh dollariga yetgani, 167 ta yangi yo‘nalish ochilgani va 19 423 km avtomobil yo‘li ta‘mirlangan yoki qurilgani qayd etilgan. Bu holatlar mamlakatdagi transport-logistika infratuzilmasining modernizatsiya qilinayotganini, tizimli islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilayotganini ko‘rsatadi [16].

METODOLOGIYA

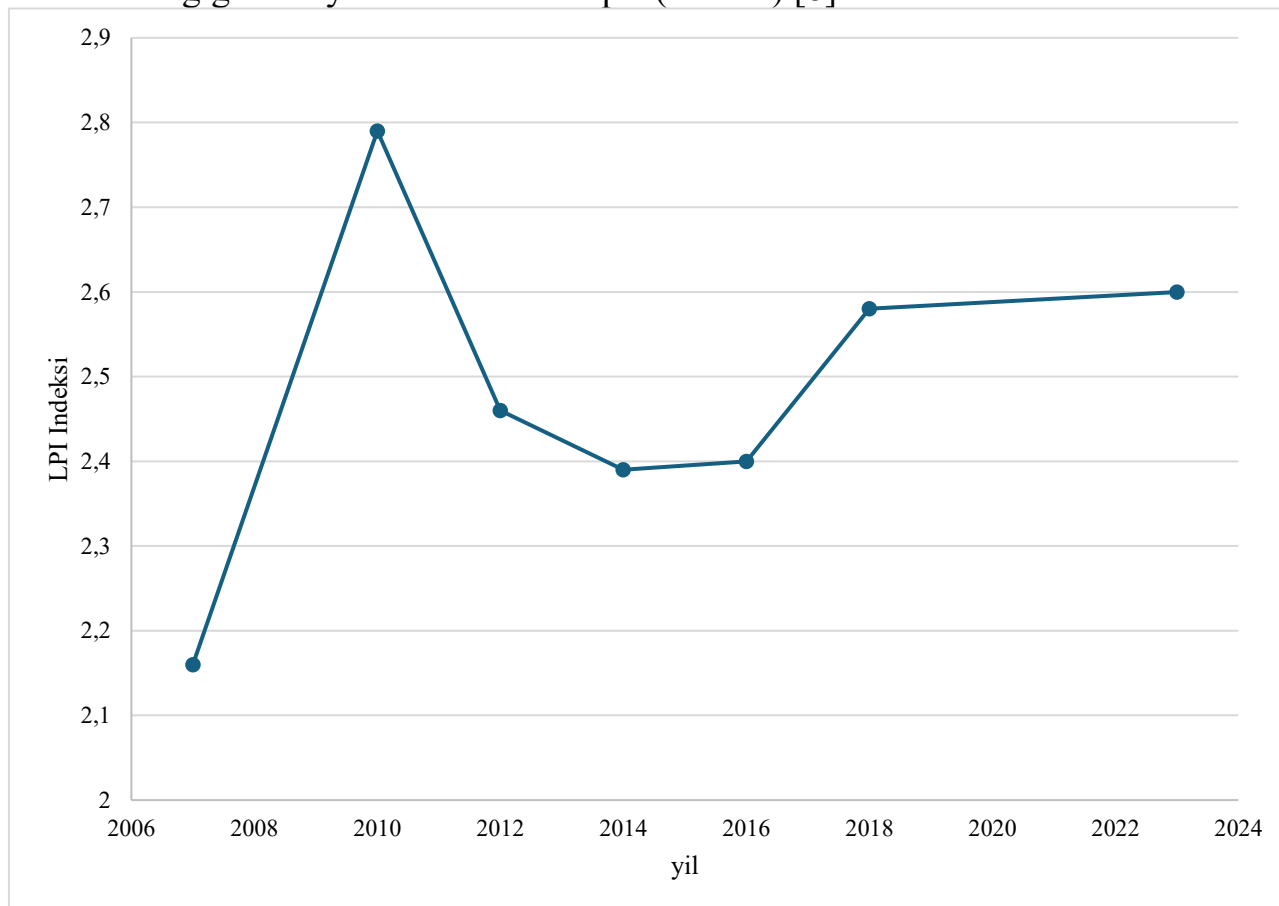
Ushbu tadqiqotda transport-logistika tizimini baholashda tizimli yondashuv asosida iqtisodiy, statistik va modellashtirish usullari qo‘llanildi. Dastlab mavjud iqtisodiy mexanizmlarning funksional tahlili olib borildi va ularning samaradorligi amaliy misollar asosida baholandi. Mazkur metod transport-logistika tizimining vaqt bo‘yicha o‘zgaruvchanligini aniqlash hamda istiqbolli yo‘nalishlarni belgilash imkonini berdi. Raqamli infratuzilma, investitsion oqimlar va boshqaruv strategiyalarining o‘zaro ta‘siri ilg‘or xalqaro tajribalar bilan solishtirildi. Tanlangan usullar tadqiqot natijalarining ishonchliligi va amaliy foydaliligin oshirishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘rganilgan ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston Respublikasida transport-logistika tizimini rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy mexanizmlar hali ham yuqori samaradorlik darajasiga erisha olmagan. Buning asosiy sabablari sifatida tizimning ichki tarkibiy muvofiqligi, tashqi iqtisodiy integratsiya darajasi va infratuzilmaning holati aniqlangan. Transport-logistika sohasida iqtisodiy xavfsizlikni ta‘minlash uchun adaptiv boshqaruv yondashuvlari zarurligi qayd etilgan bo‘lib, bu yondashuvlar logistika tizimida yuzaga keluvchi xatarlarni oldindan tahlil qilish va ularga moslashtirilgan boshqaruv choralari qo‘llash imkonini beradi [1].

Amaldagi iqtisodiy mexanizmlar qisqa muddatli samaradorlikni qisman ta‘minlagani holda, uzoq muddatli tizimli rivojlanishni barqaror tarzda qo‘llab-quvvatlamayotgani kuzatiladi [3]. Ayniqsa, innovatsion moliyaviy mexanizmlarning joriy etilmasligi, investitsiyalarning noto‘g‘ri taqsimlanishi, resurslardan foydalanishda samaradorlik pastligi va tashkiliy muvofiqlik yetishmasligi tizimda islohotlarning samaradorligini pasaytirgan [4].

Hududiy nuqtai nazardan olib borilgan tahlil natijalariga ko'ra, transport sektorida boshqaruv va nazorat funksiyalari o'rtasida uzilishlar mavjudligi aniqlangan. Bu esa resurslardan foydalanishda yo'qotishlarga olib kelgan [2]. Ayniqsa, O'zbekiston singari geografik jihatdan tranzit salohiyatga ega davlatlar uchun transport-logistika infratuzilmasining hududlararo nomutanosib rivojlanishi umumiy tizim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda (1-rasm) [8].

1-rasm. O'zbekiston Respublikasining 2007–2023-yillardagi LPI indeksidagi o'zgarishlar[19]

Grafikda O'zbekistonning LPI ko'rsatkichi 2007-yildan (2,16) 2010-yilgacha (2,79) ko'tarilgan. 2012–2016-yillarda pasayish (2,39–2,40) va keyinchalik 2018-yil (2,58) hamda 2023-yil (2,60)da barqarorlashish kuzatilgan. Bu holat transport-logistika tizimida dastlabki islohotlar samarasini, keyinchalik esa ichki tizimli muammolar va infratuzilma cheklovlarini aks ettiradi. So'nggi yillardagi nisbiy ijobiy siljishlar raqamli transformatsiya, tranzit koridorlar bilan bog'lanish va logistika xizmatlarining optimallashtirilgani bilan izohlanadi.

Transport-logistika tizimining iqtisodiy barqarorligi zaif bo'g'inlarning aniqlanishi va ularni maqsadli rivojlantirish orqali oshirilishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu jarayonda tizimga moslashtirilgan modellashtirilgan yondashuvlar, statistik prognozlash va iqtisodiy samaradorlikka asoslangan qarorlar hal qiluvchi rol o'ynaydi [5].

Raqamli texnologiyalarni joriy etish — ayniqsa, ma'lumotlarni markazlashtirish, real vaqtli monitoring va avtomatlashtirilgan jo'natma nazorati tizimlari — logistika jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda [9]. Biroq, texnik infratuzilma holati, kadrlar salohiyati va standartlashtirilgan platformalarning mavjud emasligi raqamlashtirish jarayonining to'liq samaradorligini cheklamoqda [13].

Xalqaro tajribalar tahlilida Yevropa Ittifoqi va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarining transport-logistika sohasidagi muvaffaqiyati davlat va xususiy sektor o'rtasidagi vazifalar aniq taqsimlangan tizimlar, klaster asosidagi boshqaruv va subsidiya mexanizmlari bilan bevosita bog'liq ekani ko'rsatilgan [7][11].

O'zbekistonda esa amaldagi tarif siyosatining noaniqligi, logistika bozorida xususiy sektorning yetarlicha faol emasligi va investitsion muhitning barqaror emasligi transport-logistika tizimining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda [6]. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun raqamli infratuzilma, moliyaviy rag'batlantirish hamda islohotlarning institutsional asoslarini mustahkamlash zarur.

Logistika sohasida samaradorlikni oshirish uchun algoritmik tahlil usullari, jumladan, Data Envelopment Analysis (DEA) va regressiya modellashtirish metodlari qo'llanilishi mumkin. Bu usullar resurslardan foydalanishning optimal yo'llarini aniqlash, xizmatlar zanjiri samaradorligini baholash va natijalarga asoslangan qarorlar qabul qilishda foydalaniladi [15][10].

Shuningdek, ichki korxonalarda vertikal integratsiya darajasining yuqoriligi strategik rejalashtirishning doimiyligini ta'minlaydi. Bunday integratsiya korxona samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa iqtisodiy mexanizmlarning funksional barqarorligini oshirish imkonini beradi [12].

Transport-logistika operatsiyalarida ma'lumotlar xavfsizligini va izchil kuzatuvni ta'minlash uchun blockchain texnologiyasidan foydalanish holatlari kengaymoqda. Ushbu texnologiyalar orqali logistika zanjirlarining shaffofligi, ishonchliligi va monitoring samaradorligi oshiriladi [14].

Shuningdek, 2023-yilgi yakuniy transport statistikasi asosida olib borilgan tahlillar O'zbekistonning tashqi logistika faoliyatidagi muhim o'sish tendensiyalarini aniqlashga imkon berdi. Jumladan, 61,4 million tonna yuk tashilgan bo'lib, bu mamlakatning tranzit salohiyati ortayotganidan dalolat beradi. Transport xizmatlari eksporti esa 1,54 milliard AQSh dollariga yetgan [16].

Davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlikni ifodalovchi brutto-shartnoma asosidagi 167 ta yangi yo'nalish ochilgani ham transport sohasidagi islohotlarning real natijalaridan biridir. Kunlik yo'lovchi oqimi 1,7 barobarga oshgani logistika xizmatlariga bo'lgan talabning yuqoriligini anglatadi. Raqamli boshqaruv tizimlari, xususan "ASDUM Magnetic" kabi innovatsion yondashuvlar bu o'zgarishlarni avtomatlashtirish va nazorat qilishda muhim rol o'ynagan [17].

Bundan tashqari, 2023-yilda 19 423 kilometr avtomobil yo'li ta'mirlangan yoki yangidan qurilgan. 13,5 trillion so'mlik infratuzilmaviy investitsiyalar transport-logistika tizimining barqaror ishlashini ta'minlashda hal qiluvchi o'rinni egallagan [18].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida transport-logistika tizimini samarali boshqarish uchun kompleks yondashuvlar zarurligi yaqqol namoyon bo'ldi. Amalga oshirilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy mexanizmlarni faqat moliyaviy yoki tashkiliy choralar bilan takomillashtirish yetarli emas. Tizimning ichki va tashqi muvozanatini ta'minlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va infratuzilmani modernizatsiya qilish birgalikda yondashilsa, natijalar yanada barqaror bo'ladi.

Logistika xizmatlarining samaradorligi raqamli platformalarning joriy etilishi, real vaqtli nazorat tizimlari va ma'lumotlar asosidagi qarorlar qabul qilish amaliyotlari bilan bevosita bog'liq. Tahlil qilingan LPI ko'rsatkichlarida kuzatilgan o'sish tendensiyasi iqtisodiy islohotlarning bosqichma-bosqich ijobiy samara berayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, avtomobil yo'llari rekonstruksiya, xalqaro transport yo'nalishlari kengaytirilgani, yuk tashish hajmlarining oshgani transport-logistika tizimidagi joriy islohotlarning amaliy samarasidir.

Tahlillar asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Iqtisodiy mexanizmlarni diversifikatsiya qilish — moliyaviy, tarif va subsidiya siyosatini tizimli ravishda uyg'unlashtirish orqali iqtisodiy barqarorlikka erishish mumkin.

2. Hududiy infratuzilmani uyg'un rivojlantirish — mintaqalar o'rtasidagi nomutanosiblikni kamaytirish orqali umumiy transport tizimining samaradorligi ortadi.

3. Innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish — avtomatlashtirilgan monitoring, raqamli logistika platformalari va blokcheyn kabi texnologiyalarni amaliyotga integratsiya qilish orqali xizmatlar sifati va xavfsizligi oshadi.

4. Xususiy sektor ishtirokini rag'batlantirish — investitsion muhitni yaxshilash va normativ-huquqiy bazani soddalashtirish orqali xususiy tashabbuslarning logistika sohasiga jalb etilishini qo'llab-quvvatlash kerak.

5. Tizim samaradorligini baholashda ilmiy asoslangan modellarni qo'llash — DEA, regressiya va prognozlash modellari orqali resurslardan foydalanish darajasini aniqlash va strategik qarorlar asoslash mumkin.

Mazkur takliflar milliy transport-logistika tizimining nafaqat ichki samaradorligini, balki xalqaro logistika tarmoqlaridagi raqobatbardoshligini ham oshirishga xizmat qiladi. Ularni izchil amalga oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlik mustahkamlanib, logistika faoliyati yangi bosqichga ko'tariladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ermoshin, N., Romanchikov, S., & Denisov, A. (2022). Adaptive approach to economic security management of transport and logistics systems. *Transportation Research Procedia*, 63, 195–202. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.005>

2. Jalolova, M., Amirov, L., Askarova, M., & Zakhidov, G. (2022). Territorial features of railway transport control mechanisms. *Transportation Research Procedia*, 63, 2645–2652. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.305>

3. Malikov, N., & Karimova, M. (2022). Formation of economic mechanisms for innovative development of transport and logistics systems. *Transportation Research Procedia*, 63, 2767–2773. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.319>
4. Karimova, M., & Rakhimova, Z. (2022). Improving the organizational and economic mechanism for managing the transport system. *Transportation Research Procedia*, 63, 1101–1106. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.112>
5. Makhmudov, M., & Yusupov, O. (2022). Mechanisms for ensuring economic security of transport-logistics infrastructure. *Transportation Research Procedia*, 63, 1879–1884. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.210>
6. Abdullaev, A., & Mamadaliyev, K. (2022). Improving the efficiency of transport and logistics systems. *Transportation Research Procedia*, 63, 2796–2800. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.322>
7. Slavnetskova, L., Odintsova, T., Alekseeva, O., Goryacheva, I., & Baurova, Y. (2022). Formation of innovative transport and logistics systems as a factor of the EAEU member countries sustainable development. *Transportation Research Procedia*, 63, 2086–2093. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.233>
8. Jalolova, M., Sangirova, U., Yakubov, I., Rahimov, H., & Kholmatova, N. (2022). Economic efficiency of the transport system and logistics in the Republic of Uzbekistan. *Transportation Research Procedia*, 63, 1061–1066. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.107>
9. Baimuratov, B., & Karimov, F. (2023). Digital platforms for the development of innovative transport-logistic systems. *DTGS Conference Proceedings*. <https://cyberleninka.ru/article/n/digital-platforms-for-the-development-of-innovative-transport-logistic-systems>
10. Gusev, V. (2021). Modeling efficiency in international logistics chains. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(3), 117–126. <https://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1393>
11. Puzankova, I., & Ivanova, A. (2021). The logistics system of the region as a factor of economic development. *Problems of Economics and Management*, 27(24), 143–147. <https://cyberleninka.ru/article/n/the-logistics-system-of-the-region-as-a-factor-of-economic-development>
12. Kim, Y., & Park, J. (2021). Assessing the effect of integration in logistics service providers. *Journal of Business Logistics*, 42(1), 12–28. <https://doi.org/10.1111/jbl.12262>
13. Dong, Y., & Li, H. (2021). Logistics innovation and its impact on firm performance in e-commerce. *Journal of Operations Management*, 67(2), 101–118. <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-operations-management>
14. Irannezhad, E. (2020). Is blockchain a solution for logistics and freight transportation problems? *Transportation Research Procedia*, 48, 290–306. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2020.08.023>
15. Wang, X., & Chen, R. (2023). Efficiency evaluation in transport-logistics systems using DEA. *E3S Web of Conferences*, 380, 04004. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202338004004>

16. O‘zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. (2022). Transport sohasida 2023-yil yakunlari bo‘yicha ma’lumotlar. <https://gov.uz/oz/mintrans/sections/view/17791>
17. O‘zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. (2023). Transport sohasida 2023-yil yakunlari bo‘yicha ma’lumotlar. <https://gov.uz/oz/mintrans/sections/view/17791>
18. O‘zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. (2024). Transport sohasida 2023-yil yakunlari bo‘yicha ma’lumotlar. <https://gov.uz/oz/mintrans/sections/view/17791>
19. World Bank. (2023). Connecting to Compete 2023: Trade Logistics in the Global Economy – The Logistics Performance Index and Its Indicators. Washington, DC: World Bank. <https://lpi.worldbank.org>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, sentyabr, 9-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**